

İŞTİRAK

Sene 1, Numero 12, 1 Mayıs 1326 Cumartesi

Sahib-i İmtiyaz ve Müdür-i Mesul
Serbest İzmir Gazetesi Sahibi

Hüseyin Hilmi

Directeur Husein Hilmi

Mu posta seneliği 60 kuruş
Mu posta altı aylığı 40 kuruş

Mekâtib ve Evrâk-ı Vâride Bâb-ı Âli Karşısında Adliye Hanındaki Daire-i Mahsusaya
Gönderilmelidir

Biri Yer Biri Bakar Kıyamet Ondan Kopar

Sosyalizm Efkârının Mürevvicidir

Journal Socialiste ICHTIRAK

Münderecat

Kanun ve İştirak / Bedin

Sosyalizm Nedir?

Amele Hayatı / Zeynel Aleaddin

Amele Davası, Acaba Onlar Vatanın Üvey Evlatları mıdır? / Satenik Dertyan

Şekaved-i İçtimaiyye, Hürriyete Bir Darbe / Naci

Terzi amelesinin Tatil-i Eşgali

İttihad-ı Sanayiye / Hulusi.

İştirak'in Tefrikası, Kahraman Kız

İki Dost Arasında

TÜSTAV

Kanun ve İştirak

Meşrutiyetle idare olunan her memlekette herkes bütün icraat ve içtihadında serbest olup... vesair hukuk... Muameleler bil tabii kanunen mukayyet olup kanuna mugayir harekette bulunurlar hakkında infazı mücazat cihetine gidilir. Kanunun emrettiği yapmak ve nehy ettiği şeyden içtinap etmek bütün memaliki mütemedine de cari ve makbul bir usul olup aksine ictisar edenler elbette medeniyetten bi... Olurlar. Kanun cemiyeti beşeriye için yapılmış bir vasıf ve kuvvettir ki nizam ve intizam ı âlemin muhafazasına ve hukuku mütekeleyi beşeriyenin bi hakkın müdafaasına medar yegâne ittihaz kılınmıştır. Demek her hükümet ve memleketi mütemedine de efradı ahali o mahiyeti maneviye ye karşı bir hissi ihtiram beslemek onun ahkâmı mebcemesine... İnkıyat olmak vazifesiyle mükelleftir. İnsanlar yeryüzünde terakki edip cemiyet halinde yaşamaya bir zaruret ve ihtiyacı mebrume olduğunu fehim ve idrak ettikleri zaman evvel emirde münasebeti beşeriye de bir ahenk ve etradın hüküm ferma olması için onların bütün hareket icraat ve muamelatını bir kayd ü şart altına almaya mecbur oldular ve kavanini tabiyenin... Tehdit ederek kavanini mevzua namıyla efradı beşer için hususi kanunlar vaz edip onlara mecburi ila icra ve zaruri ila inkıyat bir mahiyet bahşettiler demek kanun şimdide kadar bütün erbabı fukahanın verdikleri tariften hariç bir ahengi kutsiyi haizdir ki o da ittihat ve münasebet mütekeleye i beşeriyenin zade i mahbubu olmasıdır. Bunun da mukaddes ve muhterem hiç kimse inkâr edemez acaba minel kadim vaz edilmiş olan bütün kavait ve kavanini cemiyetin ahenk ve... Muamelatını temine kâfi ve kefil midir? Buna kati ve sarih bir cevap vermek için evvel emirde cemiyetin ahvali hazırasını vaz edilen kavanin ile tatbik etmeli. Müşahir hukuk şinastan Montesqu kanun için tabiatı eşyadan mütevellit münasebeti zaruriyedir. Diye tarif ediyor. Vazı kanun münasebeti mütevaliye ve mütekeleye beşeriyeden mütevellit bütün muamelatın hal ve faslı zımında mevadı müteaddit ve muhtelif i kanuniye vaz etmiş olduğuna nazaran kavanini mevzuanın dağlar kadar cesim oldukları suhuletle fehim olunur. Kanun ahkâmı adaletin mabe el tenfizidir. Fakat o dağ kadar kavanin de ufak bir tepecik kadar adalet yoktur. Vazı kanun adaleti mutlakayı beşeriye yi nazarı dikkate almaktan ise daima aristokratların hukukunu rehberi hareket ittihaz ederek umum cemiyetin... Hayatı olan amelenin çalışan sınıfının hukukunu hiçbir suretle nazari dikkate almamıştır. Cemiyeti sabıka her hususta zenginlere kuvvetli ve nüfuslu olanlara karşı bir müsamahayı ihtiramkari de bulunmuş olup müsavata umumiyenin esasını paymal etmek ve ahkâmı meşumesi yekdiğerini tevali eden asırlar zarfında efkâr... Köklemiştir. Eski Romalılarda yunanlılarda sosyalizm efkârı bir dereceye kadar hüküm ferma iken şiir ve edebiyatın esatirin tesirine karışmış olup hiçbir suretle nüfus göstermemiştir.

Hukuku ameleye nazarı istihkar atfeden... Efkârın tezahürat ve teceddüdatına karşı lakayt ve ipkan davranmışlar. Cemiyet bazen nimeti tabiiyi bile tahkir eder. Ve nimeti meskurenin suri müteaddidesi bir sevt i vahideye tahvil ve irca etmiş cinayetine bile irtikâp ediyor. Hadisatı tabiiye ve felekiye de fezayı bi intihada yuvarlayan... Âlemi münire i cesime de bir ahenk... Mevcut iken her şey tabiatan iktibas etmek zehabında bulunan beşeriyet acaba intizamın âlemin beka ve idamesi için neden tabiatan ibret almıyor.

İşte bir hayat bir hayat ki gayri muntazamdır. Fakrû zarurete müptela olan bir kimse bilahare cilve i kaderle nail i servet olursa derhal tebdili fikir eder. Para kuvveti efkâr ve mahiyeti beşeriyede mündemiç merhametin azalmasını mudi olduğu gibi adaleti mutlakanın daima mahsur şer ve iktisafıta duçar tahkir ve nisyan edilmesini delalet eder. İcraatı meşuma eksik değildir. İnsanlar müsavat, müsavat diye bağırlıyorlar. Soralım onlara nedir müsavat? Beşeriyette usulü mevduada i hazıra bütün şeamet ve şenaatiyle hüküm ferma iken mahzuru adalette hak denilen kuvvetin mahiyetini takdir ile beşeriyeti idare eden kavanini esasiyenin ahkâmı menfesine... Edenlere veyahut etmek azminde bulunanlara tesadüf etmek bir türlü kabil olmuyor. Daima ve müsteviren hak ve adalet zulüm ve iktisafıtan mağlup olarak cemiyeti her gün neşü nema bulan şeraret ve şaimetin teksir ve tevkirini teşvik ediyor. Hak diye bağırınlar hak yolunda vaazlar verenler onun mahiyeti kutsisini ağızlarında dolaştıranlar şahsiyete mağlup olup tatbik hususunda tebdili mahiyet cihetini iltizam ediyorlar. Cemiyetin terakkisi medeniyet tealisi say ve ameleye vâbestedir. Say i amel ise sırf bir sınıf halka... Ve münhasır isse de asıl ondan istifade edenler onu tevlit edenlerin hukukunu gasp etmek gibi cinayati müthişenin irtikâbından içtinap etmiyorlar. Kanun suretinde tecelli eden kuvvet para denilen kuvveyi meşumenin göz kamaştırıcı tesirine karşı adalete yaklaşmak ve bu suretle esasında mevcut olan kutsiyeti paymal istihkar ediyor. Dün adaletten icraatı hakşinasiyeden bahseden kimse bugün kaderin bir cilvesiyle reyiskara geçince her şeyi unuttur. Hakkı takip etmeden sarfi nazar hakkı talep edenlere

karşı bir mesleki zecriye takip ediyor. Ve derler ki sosyalizm bu dünyayı batıracak intizam ve ahenk âlemi esaretten ihlal edip cemiyetin inhisafını mucip olacak. Böyle diyorlar. Ve... Bu suretle kandırmaya gayret ediyorlar. Bir yet i vahit koskoca cemiyeti idare etmek ve onun zaten bozuk olan intizamını bir kat daha ihlale gayret ediyor. Hakayıki içtimaiye ye tektir etmek zehabında bulunurlar. Bir taraftan ağızlarında hak derler diğer taraftan yet i mülevvesleriyle onu idam ederler.

Kanunu mevzua beşeriyetin maksadı hakikisini tecelli ettirmek mahiyetine itinaen vaz edilmiş iken sureti tatbiki o maksadın ihlalini mucip oluyor. Hakkı kazaya malik olanlar ekseriya haktan başka bir kuvvetin tahtı tesirinde infazı ahkâmı kanuniye cihetine giderler. Usulü ve teşkilat ı hazırada hak arayanlar bil tabi kanuna müracaat etmek lüzumunu hissederler ise de o kanun hakkın muhteri iken kim bilir meşum bir tazyikin netice i hun i aludu olarak daima gözlerden nihan kalır. Daima mestur daima maktum tutulur.

Bedin

Sosyalizm Nedir?

Co- Ben öyle zannediyorum ki çok paramız olursa o vakit daha ziyade müreffeh ve mesut bir hayata malik olacağımız tabidir. Parasız hiçbir muamele icra edilmez buna sureti katıyyede emin olunuz.

So- bilakis paranın cemiyete ne menfaat temin ettiğini anlayamıyorum. Bir banker cebindeki paralarını karıştırdığı zaman onların çin, çin sesi kulağında tanini endaz olur ise de o para onun cebinden çıkıp da benim ihtiyacatımı tehvin edemez. Hal bu merkezde iken o paranın sesi bana ne tesir icra eder hiç... İkinci şıkka gelince paranın çalıştırsınlar mebzuliyeti cemiyetin saadet ve terakki halini mucip olur demek hamakat mahzdır. Zenginlerin iddia ettikleri gibi eğer para istihsali servete hadim ise yevmiye vererek amele çalıştırmaktan ise kendi dolarlarını çalıştırsınlar bu da bil tabi zenginlerin işine gelir. Para ne amele gibi alın teri döker ne de az çok çalışmak hususunda itiraz eder. Ne de tatili eşgal edip sermayedarana ziyan iras eyler. Dostum emin ol ki para istihsal eylemek için her halde say ve amel ve meşgul zihniye lazımdır. Cemiyeti terfiye hal ve saadetini temin etmek için yalnız bir vasıta vardır. Cemiyete hiçbir faydeleri olmayan serserileri, tenbelleri, boş gezenleri işten say ve amelden içtinap edenleri daire i cemiyetten tart etmeli zira onlar diğerini say ve ameli sayesinde istihsal etmiş olduğu servetten istifade etmek gibi pek müthiş bir cinayete sirkate irtikâp ederler. Size adi bir misal göstereyim:

Farz edelim ki on kişi bahren seyahatleri esnasında dehşetli bir fırtınaya tesadüf ederek engin ve gayri meskûn bir adaya iltica etsinler orada ne Para var ne de istihsal servet için ahir bir vasıta hal böyle iken onlar o engin ada da mesut ve bahtiyar bir ömür süreceklerdir. Beraberlerinde... Ve makine varsa el ele verip çalışacaklar ve toprağı zürra ve imar ederek maişetlerini temin edeceklerdir. Şimdi farz edelim ki onlar her nasılsa say ve amellerinin suru icraiyesine tebdil etmiş olsalar. Mesela onlardan biri asker biri dava vekili biri hâkim biri vaiz ve diğeri vazı kanun olsa bunlar bil tabii toprağı zürra edemeyeceklerinden ötekilerine bar olacaklardır. Zira usulü zürra olanlar müttefikân günde beş saat çalışıp temini maişete muvaffak olacaklar iken ötekilerin işini dahi tahmil ederek pek ziyade müşkülata tesadüf edeceklerdir. Bir de farz edelim ki bu işler ile iştilgal edenler günde beşer dolar kazanıp diğerlerine versinler. Zannedilebilir ki bu suretle refah saadet hallerini temin edebilirler? Hayır, dostum hayır o meşum bu faide dolarlar toprağı imal etmek bir mesken tedarik eylemek müreffeh bir hayat yaşamak hususunda hiçbir menfaati mucip değildirler.

İşte görüyorsunuz ki bazı serseriler hiçbir faydeleri olmadığı halde vakit geçirirler diğerleri ise onların yerine çalışarak daha ziyade eza ve işkenceye duçar olacaklardır. Sosyalizm ahkâmınca çalışan ve çalışmak kuvvetini haiz olan bir adam cemiyete nafi bir iş hâsil etmez ise gasıp ve sarik olur. İster sureti meşrua ister gayri meşrua da olsun yine sarik ve gasıptır.

Co- eğer birisi bir yerden bir milyon dolar alıp bu suretle milyon sahibi olursa bil tabii bir sarik olmaz değil mi?

So- hayır dostum mesele paranın almasında değildir. O milyon sahibi yarın öbür gün bir milyon günlük say ve amel neticesi olarak istihsal edilmiş olarak bazı mevat ve eşya ile mübadele ederse işte o zaman devri sirkat başlar. Bir milyon doları hâsil etmek için kaç gün lazımdır. Farz edelim ki yüz bin günlük bir say ve amelin neticesi olsun hâlbuki bizim milyon sahibi o para mukabilinde bir milyon günlük say ve gayretin mahsulü olan bir şeyi almış olduğuna nazaran farkını çalmış oluyor. Fakat ne çare kavanin i hazırda buna müsaade ediyor. Bizim kanunlarımız dağlara benzer ise de küçük

tepecikler kadar adaletimiz yoktur. Biz hakikaten adil ve akil olursak kavanine ihtiyacımız vardır. İhtiyacımız olsa bile ahkâmı pek mahdut bir dairede

Mabadı var.

Amele Hayatı

Bu serlevhayı yazarken acı bir his duymamak şiddetli hafakanlarla sarsılmamak kabil mi? Evet amele hayatı işte bu iki kelimeden mürekkep kısacık cümle, beşeriyetin ne acılarını ne felaketlerini ihsas ediyor.

Kışın zi kıymet kürklere şallara bürünerek muhteşem konaklarda har ve mezun adalarda hayat... Olanları mevsiminde zarif ve Dilruba köşklere yalılara taşınanları gördüğümüz düşündüğümüz zaman:

İşte beşeriyetin saadeti deniyor. Beri yandan inim inim inleyenleri bir lokma için gıdayı canı istihkar edenleri hiçte nazarı ibrete almıyoruz.

Ah ne olur bizler bütün insanlar saadetinin her tarafından hun i mazlumiyet fişkiran erbabı refahı gördüğümüz zaman o saadetin anı husulüne kadar mezran olan felaketi de görseydik. Fakat eyvah ki bu düşünce bu... Nazarı mahdut bir kalbi Münir i dil hıraş etmekten başka bir şeye yaramıyor. Ekseriyet gözlerine çekilen perde i ama ile ayaklarının önünü göremiyor. Nerde kaldı ki uzaklara infazı nazar muktedir olsun.

Bende öyle değimliydim? Kâinatın hangi köşesine baksa bir boy saadet... Canımı... Ederdi.

İşin gücün manazır tabiyedeki sanayiye nefise de ki bedai temaşa ile bir mana anlamadan kitap ı ömrün yapraklarını çevirmektir. Bu halin daha düne kadar berdevamdı.

Faka geçenlerde tetkikatı fenniye de bulunmak üzere yedi kule gar deposuna gittiğimizde ocakların önünde çalışan amelenin hali eminini yakından görünce ne derece tesir olmuş bu fezayı... Saadet arayan şahpar hayalimin ne kadar bülent pervaz olduğunu anlamış duruyordum. Birden bire muallim efendinin şunlar şu halde yirmi seneden ziyade yaşayamazlar ihtarı müthiş beynime kızgın bir demir parçası saplanmış gibi bütün mevcudiyetimi sarstı. Zavallıların iki lokma bir ekmeği bile sade geceli gündüzlü çalışmaları çırpınmalarıyla değil... Hayatlarıyla kazandıklarının ne dehhaş bir hakikat olduğunu düşündüm ve uluhe i rikkat ifzayı rahim ve müteessir. Seyre koyuldu.

Kapakları açılmış ocaklar alevler fişkiran birer volkana benziyordu. Acı bir duman her tarafı kapladı. Artık gözlerim sulanıyor teneffüsün... Kesp ediyor bir ihtinaki tedrici başlıyordu. Zavallı amele ne o hayatı kasteden menbağı hararete kesif dumana bakıyor ne de akıbetin vahametini idrak edebiliyordu. Bu bilmemezlikle yüzlerinde saf bir tebessüm beliriyor. Muttasıl çalışıyorlardı. Fazla duramadım tesiri kalbimde elim bir helecan tevhit etmişti dimağın mustarıptı. Biraz dinlenmek ihtiyacını hissettim ve hemen dışarı fırladım.

Güneşin şuaat ı latifi biraz evvel yağın yağmurla şimdi... O kadar... Bir manzara bahşediyordu ki mütehassis olmamak kabil değildir.

Bir tarafa çekilip gelişi güzel oturdum başım kendiliğinden iki liman arasına düştü dimağın acı bir tefekkürü... Altında eziliyor kendi kendine.

Kim bilir bu gece ne kadar havaperest bekçiler odasını tenvir eden bu hava gazının ziya ı beyazı altında sevgilisinin aguşu vusulüne atılarak ah işte saadet nidasıyla derin bir şehvaniye dalacaktır.

Zeynel Abidin

Amele Davası, Acaba Onlar Vatanın Üvey Evlatları mıdır?

Sadrazam Hakkı Paşa henüz memleketimizde ne Avrupa'da olduğu gibi mükemmel fabrikalar var ne de milyonlarca amele. Birçok amele çalıştıran zenginler var ise de onlar da ashabı merhametten olup amelenin hakkını gasp etmezler diyor. Acaba sadrazam paşa ahalinin her cins tabakatını ne vakit nazarı dikkatten geçirdi. Ve ne vakit zenginledim ashabı merhametten olduklarını idrak ve tefekkür edebildi? Doğrusu bu sözü memleketi idare etmek vazifesiyle mükellef olan hakkı paşadan beklemezdik.

Geçende bursa harir fabrikalarında çalışan beş bini mütecaviz amele kızları ahvali esefi istimallerini mealen nafia nezaretine bir telgraf name keşide edilerek meselenin cidden nazarı dikkate alınması ve fabrikatörleri icra ede gelmekte oldukları haksızlıklara nihayet verilmesi talep olunmuştu.

Ah ne şayanı takdir merhamet ne ciddi icraat ne serbesti i amel! Doğrusu biz dünyanın en bahtiyar adamlarıyız. Yedi yaşındaki çocuktan ta yetmiş yaşındaki ihtiyar günde on altı saat mütemadiyen çalışmakla ancak bizden beş kuruş pek cüzi bir yevmiye alırlar. Zannolunmasın ki fabrikalarda çalışan bütün kızlar beş kuruş yevmiye alırlar. Hayır, yüz fabrikadan ancak yüz elli kişi bu mümtaz yevmiyeye nail olurlar. Bugün Adapazarı'nda on iki fabrika var. Beher fabrikadan ancak üçer beşer kız beş kuruş yevmiye alıyor. Yaz kış her zaman on altı saat mütemadiyen çalıştıkları halde gözlerini açıp da hukuklarını müdafaa etmek için bir söz söylemiyorlar. Fazla olarak beherinin yevmiyesinden de yirmi para tenzil olunur. Paşa hazretleri merhamet dediğiniz bu mu?

Bunlardan başka daha ne acı hakikatler var ki henüz siz bilmiyorsunuz. Acaba fabrikatörün zavallı ameleye karşı reva gördüğü mezalim ve iktisafatı nazarı... Ve merhamete aldığınız var mı? Bugün nice amele var ki henüz geçen seneden kalma yüzlerce kuruş alacakları var. Bunlar fabrikatöre müracaat edip mutalebe ettikleri zaman ya dayak yerler veyahut şütunu galizeye hedef olarak kovulurlar.

Bu mudur vicdan ve merhametli denilen şey?

Acaba meclisi âli ile heyeti vekile ne maksatta mebni adetleri ancak birkaç bine baliğ olan ashabı servet ve fabrikatörlerin hukukunu müdafaa ve muhafaza edip milyonlarla mağdur ve perişan amelenin hukukunu ıskat etmek istiyorlar. Burada adaleti mutlakaya delalet eder bir hikmet ve keyfiyet var mıdır? Acaba amele vatanın üvey evladı mıdır veyahut fukara doğmuş olduğu kendisine ebedi bir kabahat... Bir şaibe midir?

Ey memleketin zamanı idaresini yedinizde olan milletvekilleri nazarı hazreti bu vatani muazzezini hakikaten terakki ve tealisini arzu ediyorsanız zengin ve fakir fabrikatör ve ameleye o nazarla baklalsınız. Her ikisinin hukukunu aynı suretle adaleti mutlaka kaidesine itina en muhafaza etmelisiniz yoksa Hamit ile amelesinin meşrutiyet sayesinde yapamadıklarını biz meşrutiyet namı tahtında fukaranın ve mağdur amelenin hukukunu tariki nisyanda terk ettiğiniz için meşrutiyet düşmanlarını güldüreceksiniz

...Satenik derderyan

Şekaved-i İctimaiye, Hürriyete Bir Darbe

Böyle şeylerle uğraşır mısın melun?

Geçen hafta zarfında Selanik'te müthiş pek feci bir cinayet ika edilmiştir. Bir cinayeti içtimaiye! Herkes istediği gibi hareket ediyor. Güya herkesin bir hakkı icrası hakkı hüküm ve kazası vardır. Adaleti mutlaka serbest i icraat hürriyeti vicdaniye henüz bizden fersahlarca uzaktır. Orta da cürümü meşhut vardır. Nerede müddei umumi müstantik vesair zabıta i adliye memurları? Cümlesi de şaşırılmışlar ne yapacaklarını ne gibi bir hattı hareket takip edeceklerini bilmiyorlar. Hiç olmazsa işi... Kanun takip etmekte yok mudur? Adliye memurları müstakil... Kanun dairesinde vazifelerini bi hakkın ifa etmek vazifesiyle mükelleftirler. Burada ne sebep i sükutiyeye ne esbabı... Ve ne de esbabı mâniya vardır. Bizde hakkı kazaide nüfus gösterenler var imiş!

İşte şayanı teessüf ve hayret bir hali hükümete soralım hangi memlekette bu gibi cerezaime karşı kuvveyi icraiye adliye ve zabıtayı adliye memurları ipkam dururlar? Cürüm ne demektir? Kavaninin ve hukuku cezaiye de cürümü hususiyet mi yoksa umumiyet itibariyle mi nazarı dikkate alınır. Cürüm asayişî cemiyete muhal bir hal olup menafi müştereke i amme ye ciheti temellükü olduğundan onda hukuk fail itibariyle nazarı dikkate alınır. Bu cürümden hukuku umumiye meselesi istihraç olunup bir ferdi vahidin meseleyi tariki kanuniyeden... Etmeksizin hakkı hüküm ve kazaya malik olmayan bir şahsın o cürümün esbabını ıskat etmeye ve mütecasiri pençe i adaletten kurtarmaya hakkı var mıdır? Bu hakkı kim vermiş kimler tarafından sadır olmuş? İşte meşkük meçhul garip ve şayanı hayret bir hal.

Cinayeti içtimaiyenin mukadderatı serbesti i icraatın... Bir şahsa veya hükümetten maada bir şahsı maneviye teslim etmek ne demektir? Cemiyetin maksadı teşkilini bilen her ferd vesaidi akıl ve izan bu hallere bil tabi teessüf eder. Fırkayı abad-ı demokrat tarafından Selanik'e bir murahhas gönderilir. Fırkanın programı tarafı hükümetten musaddak olup meşrutiyeti izhar cihet kabul edilmiş olduğu halde sırf demokrasi mesleğini bir darbe vurmak ve bu memlekette serbesti i icraat olmadığını ilan ve izhar maksadıyla bir kuvveyi hafiyeye i nafizenin maşuk aleti olan kolcu Hüseyin Efendi namında bir şahsı murahhas üzerine hücum ederek öldürecek derece de boğazını sıkıp böyle şeylerle uğraşır mısın melun diyerek zavallıyı tehdit eder. Sahneyi temaşa bu manzara i müthiş ile hitam pezir olmaz.

Dahası var Selanik valisi müdde-i umumi sıfatını ifraz ederek tarihi parlak bir nutuk irat eder. Bu nutku tarihi içtimaiyede elbette bir nakşî müzehhin bırakacaktır. Vali bey efendinin ifadâtı ne kadar garip ise o kadar da şayanı teessüf ve... Tuhaf şey vali hazretleri kuvve i teşriye ne demek olduğunu bilmiyor mu? Kuvveyi teşriye tarafından musdik ve irade i seniye i hazreti padişahîye iktiram edilmiş bir kanunun ahkâmı munifesine tevfikân teşkil etmiş bir cemiyete karşı kuvveyi hafiyeye i meskurenin tecavüze ne salahiyeti vardır. Bunu hangi kanun hangi adalet hangi adili ihsan tecviz eder. Bir kuvveyi hafiyenin yed i idaresine de. Kalmış olan bu vatan evlatları acaba ne zaman refah ve saadeti hale nail olacaktır? Hadis olan hal bir mübareze i tabiye olmayıp bir şekavedi müthişe i içtimaiyedir. Bir halde ki dost ve düşman akil ve cahil herkes teessüf eder. Her memlekette fark ı adide i siyasiye teşkil etmiş olup meslek ve mebdei sahneleri üzerinde mücadelat ve mübarezat eksik değildir. Bazen muamele i cebriye de olur. Bazen kan da çıkar müthiş mukateleler zuhur eder olur. Fakat hükümetin her... Bir fırkanın efkârını terviç ederek fırka i mezkureye mensup efrattan biri tarafından ifa edilen biri cinayeti kanuna âdem... Bahisle hakkında... Etmemek cihetini iltizam ettiğini görülmüş müdür? O zaman şeref ve haysiyet i hükümet i idare kuvve i icraiye hakkı kaza hakkı teşrii nerde kalır? O zaman hükümetin milletin resimi müşahhası olduğu hakikati ne suretle telakki etmelidir? İçinde farkı siyasiye teşkil etmeyen hiçbir memleket i meşruta tasvir edilmez. Fark siyasiye maruzatında hükümet kuvve i icraiye bi taraflığını kâmilen muhafaza ederek ihlali asayiş i cemiyeti mudi bir halin vukuu takdirinde kuvve i icraiye vazifesini icra etmek vazifesiyle mükelleftir. Hükümet hiç bir kuvvetin tahti tesirinde bulunmamalı aksi takdirde hakkı istiklalini ihlal etmiş olur. Selanik valisi bu tarihi ifadâtından dolayı iftihar etsin' bu elin ve müessif hal gibi... Meşrutiyet ve hürriyet olan bir vilayette vukuu bulmuş olduğu için pek ziyade şayanı esef ve tesirdir. Kanun adalet hakkı meşrutiyet bir ferdi vahidin yek i icraatında... Olamaz.

Acaba demokrasi hayatı içtimaiyenin maksadı mukaddesine mugayir bir meslek midir? Hayır! Bugün bu mesleğe vakıf olanlar onun mahiyetini bi hakkın takdir ederek memleketimizin terakki ve tealisi için yegâne vasıta olduğunu teslim ederler. Ne tuhaf ne garip haller! Müterakki bir şehrin merkezinde eşhası mesliha tarafından bir fırkayı siyasi murahhasına tecavüz vukuu bulur. Hükümet işe müdahale ederek mütecavize hak verir. Demek oluyor ki şimdi kanunun aksi tatbik cihetine gidiyor. Mütecasiri iki gün sonra ittihat ve terakki cemiyeti murahhası mesulü unvanını taşıyan bir zatın kefaleti altında tahliye olunur! Akıl ve izan ashabıyla kanunu ve hukuku cezaiye ye vakıf olanlar bu hadise hakkında takdir arz amik düşünürlerse yine garabet sadedinden harice çıkamayacaklardır. Adaleti mutlaka diyoruz buna dair kuvve i teşriye ne düşünür bu kanun... Harekete karşı ne gibi bir hattı hareket takip edecektir? Bu tecavüz öyle adi cinayetlere benzemez pek mukaddes olan kanun ve hukuk u esasiyemizi esasından ihlal etmek mahiyetini haizdir. Teessüfler, teessüfler. Tarihi terakkide vuzya ı ruşnarayı meşrutiyette yine şiddetli dolu yağıyor. Bunu da hükümet düşünsün zira onun vazifesidir. O bir kuvve i hafiyenin resmi müşahhası olmayıp koskoca bir milletin anasını muhtelifeden mürekkep bir kitle i muazzama i içtimaiyenin resmi müşahhası olduğu unutulmasın.

Naci

Terzi amelesinin Tatil-i Eşgali

Amelemiz yavaş, yavaş uyku ve rehavetten uyanmaya başladı. Her tarafta bazı cüzi hareketi intibahiye yüz gösteriyor. Demek bizde dahi hukuku sayıneyi muhafaza etmek azmi katisi varsa da bazı ...meşkülenin halvetinden naşi ademi muhafazada ...kalıyoruz. ...mezkurenin başlıca sebebi fakrî zarurettir. Amelemiz hukuki sayıyelerini müdafaa edebilmek için bir kuvve i tahmiliye ye muhtaçtırlar dır ki o kuvvette elam bizde mefkuttur. Bu kuvvetin muhafaza i hukuk sadedinde hüküm ve tesirini nazarı ...alacak olursak biz de şimdilik tatili eşgalın ...icra olduğuna kesp i vukuf ederiz. Fakat icra ibaresinden tatili eşgal etmemeli fikri istihraç edilmesin. Tatili eşgal hukuku sayıneyi muhafaza için yegane bir alettir.

Bugün bütün amele say ve gayretine mukabil hak ve kanun dairesinde naili mükafat olmak üzere faprikatöre ashabi servete ustalara karşı bir kuvve i mukavele i tedafiye ye malik olmalıdır. Halbuki amelemiz tatili eşgalin mahiyet ve hükümet esasıyesini henüz taktir edememiş olduklarından dolayı alelamiya hareket ediyorlar. Yani tatili eşgal müddetince temini maişet için evvelce vesaiti mukteziye ye tevessül etmek cihetini düşünmüyorlar. Üç gün sonra ceplerinde para kalmadığı halde biz vazgeçtik bu sevdadan diyerek tekrar ustanın veya fabrikatörün ...iktisafı altına girecekler ve fabrikatör dahi bil tabii şımarıp siz sonuna kadar benim esirimsiniz çalınız diyerek daha ziyade büyük

yükler tahmil edecektir. Bundan anlaşıldığına nazaran amele davasını kaybederek fabrikatör ...elsabık cerait ...berdevam olacak bir de bu gibi ahvalde her şeyi vakit ve zamanına intizar etmeli. Yani ustalara fabrikatörlere bil hakkın irası ...etmek ve hukuku taktir ettire bilmek için asıl zamanında işe başlamalı faraza tersi amelesini bu hafta zarfında tatili eşkal ilanı ederek yevmiyelerinin tezyidini talep etti. Bunlar geçen hafta paskalya münasebetiyle işlerin birbiri

İttihat-ı Sanayiye

İttihat kuvvettir. Bu gün sermayedarana karşı hukuku amele muhafaza eylemek üzere memaliki mütemedine de yegâne vasıta olarak tatili eşgal husulü kabul edilmiştir.

Tatili eşkal gaddar sermayedarının kesri nüfuz ve kuvvetini mudi olduğu gibi muhafaza i hukuk nokta i nazarında amele tevdi edilmiş yegâne silahtır. Zengin para kuvveti sayesinde zaten fakrî zarurete müptela olan fukaraya karşı her türlü mezalim ve iktisafattan geri kalmıyor. İşte buna karşı bir kuvvet bir mukabele ve mübareze lazımdır ki o da tatil işgaldir.

Bizde henüz bunun maksadını anlayan ve takdir eden amele pek azdır. Takdir edenler ve tatili eşgale can atanlar esbabı menala sebep... Cihetini iltizam ederler. Zira kuvve i ittihadiye bizde mevcut olmadığı için tatili eşgal ilanı halinde muvaffak olamayacakları bi iştihahtır. Bizde amele henüz hukuku mukaddesi mükteşebatını muhafaza etmekten aciz olup fabrikatörün her türlü emir ve icraatına karşı... İnkıyat oluyor. Hiçbir inkılâp yok. Biz henüz say ve amel kavaidini tatbik edenleri müntehayı ufuktan müşahede ederek... Tatbiki isali hususundaki muvaffakiyet veya âdemi muvaffakiyet yolunda mütereddit... Alıyoruz.

Bugün bir sendika teşkil eder bir nizamname tanzim edilir bir iki defa içtima ederek bazı kararlar verirler. Fakat üç gün sonra o nizamname kararlar vesaire meskutane bırakılarak nemafi elsabık cehaleti sayane vadilerinde çırpınmaya gideriz. Biz hakayiki içtimaiyi henüz mahiyeti hayatiye ye bile takdir etmekten maksadı cemiyeti beşeriyetin ne olduğunu hukuku şahsiyenin kutsiyeti mübeccelesini bilmeyen cühelaya terk ederek adi el teşebbüs muvaffak olamadıkları takdirde ne zavallıları tahkir ve takbih ediyoruz. Güya ki memleketimizde... Beri hürriyeti icraat ve teşebbüs hüküm ferma olup daima sahne i mücadelede hukuku şahsiye müdafaası amele hayatiyle iştilgal ede gelerek her şeye kesb i vukuf etmişiz. Bizim ilk vazifemiz ameleye hakayık. İçtimaiyeyi öğretip hukuk sayanesini müdafaat etmek için vesait ve vesail i mukteziye i irae etmektir. Ve halli evveliyeye de bu gibi teşebbüsler nazarlara çirkin görünür. Öteden beri zavallı fukaranın hukukunu gasp ederek kasalarını liralara ile doldurmuş olan muhtekirin ve musibetine... Gelerek bize karşı kuvve i cebriyenin istimaline lüzum his edecekler ise de biz onları hande i istihfafla telakki ederek olanca kuvvet ve muavenetinizle çalışacağız bizim hareket ve teşebbüsümüz kanuna mugayir... Mücazati müstelzim bir şey değildir. Biz bilakis kanunu adaleti takip ederek o kanunu ruhunu bil hakkın tamik ve takdir etmeyen müstebitlerin kabahatlerini yüzlerine vuracağız. Bunun içinde ittihat ve ittifak ve saniyen muavenet ve ciddiyet lazımdır. Zavallı amelemiz şimdiye kadar hakkın say ve gayretin müsavatın serbest i icraat ve teşebbüsün manayı hakikisini bilmediklerinden dolayı hukuku sayaneleriyle beraber anayı müstebitin... Olmuşlardır. Şimdi de hala korkuyorlar. Hala hukuku şahsiyelerini müdafaat hususunda izhar aciz ve tereddüt ediyorlar bunda hakları vardır. Zira şu nuru mübin hürriyette bile daima memnuata daima muamele i zecriye ye tesadüf ettiklerinden takdirimiz böyle imiş diye sükût ve ikamet vadilerinde çırpınırlar bizde amele hayatı olmadığını iddia eden şurayı devlet heyeti muhteremesi elam zavallı mağdur amelenin hukukunu müdafaayı... Bir çare i kanuniye bulmak lütfünü bir türlü göstermek ve amelenin yüzünü güldürmek istemiyor. Geçende Bursa fabrikalarında çalışan beş bin amele kızların feryat ve figanlarının tercümanı olmuş idik. Nafia nezareti ne yaptı bunu için ne çare düşündü? Hiç!

Biz Avrupalılar gibi tariki terakki ve tealide... Ola bilek için evvel emirde say ve gayretin mahiyetini takdir etmek vazifesiyle mükellef müarızlarımız varsın bize karşın tedaviri zecriye istimal etsin. Hak yolunda her türlü fedakârlığı göze almışız. Bugün mevsum elkalem bir zat makamı belagatte sırf sözlerine tesir vermek ve nüfuz ve tevsiini nazarı mağduriyetinde tevsi etmek maksadıyla ben... İken bu memlekette sosyalistler duramayacaktır. Bu memlekette iştirak terakki etmeyecektir. Üzerine fikri muhalif münderecatından naşi âdemi mütalaasında mazurum diye iddia ediyor. Bizde kalkıp terakki etmek çarelerini düşünüyoruz. Terakki neyle olur şerait nedir?

El cevap: say ve ameli ile tezahürü hak ve hakkaniyetle ciddiyetle yoksa istibdat ile muameleyi cebriye ile hiçbir vakit terakki olmaz. Evet, tekrar ederiz biz memleketimizde say ve ameleye

mahiyetini takdir ettirmek hususunda elimizden geleni... Etmeyeceğiz fakat evvel emirde amele ittihat ve ittifak etmeli. Günde on beş saat mütemadiyen çalıştığına bedel sekiz kuruş ise yirmi kuruş kazanmak hak ve salahiyetini haiz olduğunu anlamalı bizimle iştirak etmeli. Müddeti medide Avrupa da ihtiyar ikamet edip sosyalizm mesleğinin ruhunu emmemiş olan bazı dostlarımız makamı itirazda sermayelere mücadelat ı içtimaiyeye kavaidi... iktisadiyenin uygunsuzluklarına dair makale yazdığımız için bizi... Ederler. Hakları var fakat biz henüz o gibi şeylerden bahsetmemekte mazuruz. ...ay ve amele karşı olan vazifemizi anlayalım itirazata hedef olmayalım.

Hulusi

İştirak'in Tefrikası, Kahraman Kız

...imtihan yakın olduğu için dersleri ile iştilal etmektedir. Bilirsiniz ki bu sene imtihanını verecek bu gibi içtimaları... Düşünmeye vakti olmadığı gibi ekseriya çayını kahve altısını bile unutuyor. Zavallı kız acaba bu eziyetlerden cevri ü cefadan ne vakit kurtulacaktır? Şeytan götürsün bu dersleri ciğerparem okuya, okuya yaza, yaza eridi tükendi gözlerinin feri kaçtı yüzünde renk ve tebessüm kalmadı dedi. ...

Bu hale müstahaktır. Ben ona yüz bin defa dedim ki bu derece çalışmak iyi değil bütün bunların sonu bir şahadetname elde etmek değil mi bütün bu eziyet ve işkenceler bir altın madalya ya nail olmak arzusundan ibaret değil mi?

Mektep müderrisini pek yakından tanırım. O benim sözümünden çıkmaz. Bütün derslerden âli el ala derecede numara vermesini söylerim. Bundan çok, çok bir şişe rakı veyahut bir yüzlük sarf edeceğim. Fakat kızınız böyle hiçten numara kazanmak istemiyor. Birkaç defa söyledim ise de bir türlü kandıramadım. Şimdiden bu kibar eğlencelerden balolardan mahrum kalsın ki inatçılığın ne olduğunu anlansın

—kızımın hakkı var o Para ile satın alınmış diploma istemiyor. O bambaşka bir kızdır. Ben onun için iftihar ederim ve gayet memnunum.

—azizem bilmiyorsun ki şimdi her şey rüşvet ile olur. Şimdi ki zamanda para kuvveti her şeye galebe çalar. O kuvvetten maada her şey abes beyhude ehemmiyetsizdir. Rüşvetle kralı bile huzuruma celp edebilirim.

Bunu müteakip zevc ve zevce birlikte... İndiler. Zabitin kılıncı bazen hafifçe yere temas edip bir şakırtı hâsil ediyordu. Madamın ipekten mamul fistanı yere temas edince latif bir hışırtı hâsil ederek zabitin hoşuna gider idi. Bu adeta rüzgârın buğday başaklarına temasından mütehasıl sadaya benziyor. Bir hışırtı ki evin sakitane muhitinde hafif ve şamata hâsil eder.

Büyük kapının önünde bir saten beri beklemekte olan arabaya. Oldukları zaman madam oraya kadar kendilerine refakat eden hizmetçi kıza hitaben

...biz saat ya bir de veyahut iki de muhakkak avdet edeceğiz. Siz şimdiden sofrayı hazırlayınız aşçıya söyle yemeklere iyi dikkat etsin. ...arabacı ya ...hitap ederek bir zoru emrane ile:

Haydi, yola beygirler bir saat. İle yola revam olsunlar.

Arabacı bir tür tevazu karane ile bu dakikada madam diyerek beygirleri kamçılıdı.

Hizmetçi kız bir müddet süratle gitmekte olan arabanın arkasından dikkatle baktıktan sonra derunu daldan bir ah çekerek başını salladı. Ve yavaşça

Ah işte dünyanın bahtiyarları... Hayatın lezzetini zevkini tatmaya gidiyorlar. Evet, kan ahz ve itasıyla elde etmiş oldukları servet sayesinde ezvakı dünyeviye ye mazhar olmuşlardır.

Ah boş dünya mahv ve münkariz ol sen haksızlığın sahteliğın mezalim ve iktisafat ı bi nihayenin merkezi olmuşsun. Bu alçak zabit yüz binlerce vatan evlatlarını düşmanın ateşine top mermilerini maruz kılmış Para kuvveti mukabilinde vatanının satmış fakat sende hakikat adalet bulunmadığı için ona bir müsamaha i... bir mükâfat olmak üzere fazla olarak sine i siyah aludunu da müteaddit nişanlar... Saliplerle tezyin etmişsin. Bu sözleri kemali hiddet ve hararetle söyledikten sonra kızcağız kapıyı şiddetle kapayıp zerbanlardan süratle yukarı koştu. Bir odanın kapısı önünde tevkif ederek yavaşça vurdu. İçeriden giriniz bir sada işitildi.

...içeri girip yazıhanenin önünde oturan matmazole yaklaştı. Ve ancak işitilir bir sada ile Gittiler dedi.

Matmazel telaşla

Fakat azizem ne vakit avdet edeceklerini biliyor musun? Buna dair sana bir şey söylediler mi? Mabadi var.

İki Dost Arasında

Hep fikirlerinizi anlıyorum. Demek istiyorsunuz ki maliye nazırı Cavit Bey Fransa'dan istikraz edeceği zaman behemahal Fransızlar reji mukavelesini temdit ederseniz size para veririz. Temdit etmezseniz vermeyiz. Diyecekler diyorsunuz.

Ona ne şüphe

Peki, azizim sonra kuvve i teşriye buna razı olacak mıdır?

İster istemez

Hayır, buna meclisi mebusanımız razı olmaz zira geçenlerde reji meselesi müzakere olunurken bütün mebusu muhteremler rejinin aleyhinde idare i kalam ettiler.

Azizim fikrinizi bu kadar yormayınız bu günkü lodos yarın poyraza döner işte damatlar meselesi önümüzde bir misal

İyi söylüyorsun dostum milletvekilleri rejinin menfaatini düşünecek yoksa hor hakir ve sefil yirmi sekiz otuz milyon Osmanlıın hayat ve memadını mı düşünecek.

Azizim onlar düşünmez demiyorum yarın kuvve i icraiye meclisi mebusana gelip de ya bu mukaveleyi kabul edeceksiniz veyahut istifa edeceğiz tehditatinde bulunurlarsa buna ne diyeceksiniz.

Bu meseleyi de meclisi mebusan azalarının vicdanlarına havale ederiz. Elimizden başka ne gelir.

TÜSTAV